

Werkdruk van raadsleden

Onderzoek naar zwaarte functie en werkbeleving gemeenteraadsleden

Eindrapport

5 september 2017

Men zegt dat iemand een ambt bekleedt, hoewel het ambt soms meer de persoon bekleedt.
(G.C. Lichtenberg, Duits Schrijver en natuurkundige, 1742-1799)

Inleiding

Raadsleden krijgen er steeds meer taken bij, eerst deze raadsperiode met de nieuwe taken in zorg, sociaal domein en participatie en de invoering van de Omgevingswet in de toekomst. Meer taken die moeten worden uitgevoerd in dezelfde beschikbare tijd, vaak naast een betaalde baan en in de regel ook in combinatie met een gezin.

In opdracht van Raadslid.Nu heeft Overheid in Nederland in mei 2017 een onderzoek uitgevoerd rondom de werkdruk(verlaging) onder raadsleden.

Doel van het onderzoek was na te gaan of het managen van werkdruk een steeds belangrijker onderdeel van het raadswerk wordt. Aan raadsleden is daarom de vraag gesteld hoe zij werkdruk ervaren en zo ja, of er al initiatieven zijn genomen hoe om te gaan met de toegenomen ervaren werkdruk.

In deze samenvatting geven wij de belangrijkste uitkomsten van het gehouden onderzoek en voorzien die van relevante toelichtingen die raadsleden in het kader van dit onderzoek hebben gegeven.

A. Werk en gezin

- Bijna driekwart (72 %) van de raadsleden heeft regelmatig betaald werk.
- Raadsleden met betaald werk besteden hieraan gemiddeld 36 uur per week.
- Bijna veertig procent (38 %) van de raadsleden heeft een gezin met opgroeiende kinderen.

B. Tijdsinvestering raadswerk

- Gemiddeld besteden raadsleden 16,5 uur per week aan het raadswerk.

Dat is een uitkomst die een fractie hoger ligt dan het meest recente tijdsbestedingsonderzoek. Uit het Nationaal Raadsledenonderzoek 2017 blijkt dat raadsleden 16,0 uur gemiddeld per week aan het raadswerk besteden. Het lijkt er op dat de tijdsinvestering in het raadswerk door raadsleden daarmee langzaam maar zeker stijgt. In het Nationaal Raadsledenonderzoek van 2014 kwam de tijdsbesteding uit op 15,9 uur per week. Dat aantal uren stond ook model voor het spraakmakende advies met dezelfde titel van de Raad voor het Openbaar Bestuur.

De totale tijdsbesteding aan raadswerk en een betaalde baan lijkt door de uitkomsten in het onderhavige raadsledenonderzoek naar werkdruk te stijgen. Volgens het Nationaal Raadsledenonderzoek 2014 was de totale tijdsbelasting voor raadsleden met een betaalde baan gemiddeld 45,5 uur per week. Uit de nu gehouden raadsleden enquête naar werkdruk lijkt die tijdsbesteding voor raadsleden met een betaalde baan te zijn gestegen naar ongeveer 50 uur per week.

C. Ervaren werk- en tijdsdruk van het raadswerk

- Bijna de helft (47 %) van de raadsleden geeft aan onvoldoende tijd te hebben voor het uitvoeren van de taken van een gemeenteraadslid.
- Bijna alle (86 %) raadsleden geven aan in het raadswerk in min of meerdere mate hoge tijds- en werkdruk te ervaren:

- Bijna vier op de tien raadsleden (38 %) geeft aan een (zeer) hoge tijds- en werkdruk te ervaren;
- Bijna de helft (48 %) geeft aan een enigszins hoge tijds- en werkdruk te ervaren
- Slechts 14 % geeft aan in het geheel geen hoge tijds- en werkdruk te ervaren

Raadsleden voorzagen hun keuze ook van een toelichting. Een greep uit deze reacties:

- “Er komt steeds meer op ons af, denk aan de transitie in de zorg, het wordt ook allemaal complexer. Daarnaast wordt van ons verwacht dat we contact met de inwoners onderhouden die ook steeds mondiger worden. De tijdsbesteding neemt steeds sterker toe.”
- “Ik neig steeds meer naar de gedachte dat raadswerk een fulltime baan zou moeten zijn om recht te doen aan alle verwachtingen die men van raadsleden heeft.”
- “Ik vind de combinatie raadswerk, betaald werk en gezin best zwaar.”
- “De combi van werk, avonden weg en gezin is zeer vermoeiend. Ik heb de niet drukke momenten nodig om op de krachten te komen”.
- “De druk ’wordt vooral ervaren door de korte tijd tussen informatie ontvangen en er over beslissen”.
- “Als ik meer tijd had, kon ik bij inwoners of achterban langs om verdieping te vragen bij zaken die hen en de gemeente aangaan.”
- “Het raadswerk staat in geen verhouding met de vergoeding en is naast een fulltimebaan bijna niet te doen”
- “Ik heb te weinig tijd voor het raadswerk want als je het raadswerk goed wilt doen, moet je opleidingen volgen voor je raadslidmaatschap, dossierkennis moet optimaal zijn en tevens moet je ook netwerken in de samenleving.”
- “Als je verantwoordelijkheid neemt, is de werkdruk extreem hoog; er wordt onvoldoende rekening gehouden met werkende mensen met kinderen.”
- “Een combinatie met een volledige baan is onmogelijk”
- “Het is passen en meten met de hoeveelheid tijd. Soms moet ik verlof opnemen van betaald werk om het raadswerk te kunnen uitvoeren.”
- “Ik ben minder gaan werken toen ik raadslid werd. Daardoor heb ik voldoende tijd om het raadswerk te doen.”
- “Als je het raadswerk echt goed wil doen, zou je er een fulltime baan aan kunnen hebben.”
- “Ik vind vooral de psychische druk hoog.”
- “Ik denk niet dat ik nog een periode doorga. Ik vind het nauwelijks te combineren.”
- “Ik heb altijd het idee dat ik te weinig doe. Ik wil volgend jaar een dag minder gaan werken om het raadswerk goed te kunnen uitvoeren.”

D. Eigen initiatieven van raadsleden ter vermindering van de werk- en tijdsdruk van het raadswerk

- 41 % van de raadsleden heeft de afgelopen tijd zelf initiatieven genomen om de tijds- en werkdruk van het raadswerk te verminderen.

Raadsleden gaven daarop ook een toelichting. Een greep uit de antwoorden:

- "We vergaderen alleen als het over iets zinvols gaat, en raadsstukken waarbij te veel onduidelijkheid is sturen we terug naar de werkvloer."
- "Ik heb andere bestuurstaken van verenigingen laten vallen."
- "Ik heb besloten om niet meer verkiesbaar te zijn in 2018."
- "Ik probeer bewust minder bijeenkomsten bij te wonen; als raadslid word je overal voor uitgenodigd."
- "Het college heeft er een handje van om te elfder ure stukken te sturen. Dit geeft een extra tijdsdruk. We hebben er in de raad al diverse keren een punt van gemaakt en gooien het nu over een andere boeg: ik weiger het agendapunt in een dergelijk geval te behandelen."
- "Ik heb gedeeltelijk ontslag genomen bij mijn werkgever."
- "Ik heb drie uur ouderschapsverlof opgenomen."
- "Ik heb mijn werkgever verzocht om geen onregelmatige diensten meer te draaien maar de werkgever weigert hieraan mee te werken."
- "Ik heb een training snellezen gevolgd om sneller en handiger de stukken door te lezen."
- "Samen met de griffie en raadsworkgroep hebben we een voorstel gemaakt voor een efficiëntere informatievoorziening en het terugschroeven van bijeenkomsten overdag."

De meest genoemde initiatieven zijn:

- (59 %) afspraken gemaakt met collega's in fractie/raad over de te behandelen onderwerpen/beleidsterreinen

Raadsleden verklaarden dat onder meer als volgt:

"Ik heb geprobeerd procedures in het gemeentehuis raadsvriendelijker te maken."

"Ik moet bepaalde onderwerpen laten lopen, anders is het onbegonnen werk."

"Het helpt erg wanneer je een cursus tijdmanagement hebt gedaan om de schaarse tijd goed te gebruiken."

- (31 %) afspraken gemaakt in de privésfeer (gezin, familie)

Raadsleden lichtten dat in het onderzoek toe:

"Ik heb geprobeerd een vaste avond vrij te houden van het raadswerk."

"Goed organiseren van het huishouden thuis, af en toe een vrije dag nemen om rust te nemen of juist raadswerk te lezen."

"Het is wisselend. Tijdens reces kom je toe aan privétijd en vakantie maar er zijn weken dat je 4 avonden weg bent naast het lezen van stukken e.d."

- (27 %) minder uren werken in mijn betaald werk naast het raadslidmaatschap

Raadsleden gaven daarbij onder andere de volgende toelichting:

“Afspraken met werkgever gemaakt over flexibele inzet, waardoor ik de werklast van raad en vast werk makkelijker kan verdelen.”

“Ik ben minder gaan werken in mijn vaste baan. Vanwege mijn leeftijd kan dat.”

Om voor zichzelf de werkdruk in de toekomst te verminderen, geven raadsleden aan:

- (67 %) keuzes te hebben gemaakt in de wijze van uitvoering van het raadswerk
- (30 %) keuzes te hebben gemaakt in de privésfeer
- (29 %) keuzes te hebben gemaakt in het betaald werk naast het raadswerk

Raadsleden motiveerde de gemaakte keuzes onder meer als volgt:

“De keuze om minder betaald werk aan te nemen. De vergoeding die voor het raadswerk wordt gegeven compenseert echter niet de mindere inkomsten.”

“Minder bijeenkomsten bezoeken, ook al vind ik deze heel belangrijk.”

E. Initiatieven van raad/griffie ter vermindering van de werk- en tijdsdruk van het raadswerk

- 70 % van de raadsleden geeft aan dat in hun gemeente raad of griffie de afgelopen tijd geen initiatieven heeft genomen om de werkdruk van raadsleden te verminderen; het overgrote deel (58 procent) van deze groep raadsleden zou dergelijke initiatieven wel wenselijk vinden.
- 13 % van de raadsleden geeft aan dit in hun gemeente wel initiatieven zijn genomen; iets meer dan de helft van deze respondenten (52 %) zegt dat deze initiatieven de werkdruk ook daadwerkelijk verminderd hebben.
- De overige 17 procent van de raadsleden – een zesde deel dus – weet niet of er in hun gemeente initiatieven zijn genomen.

Raadsleden gaven als voorbeelden van de genomen initiatieven:

“Er wordt geëxperimenteerd met een ander vergadermodel.”

“Door termijnen in te voeren voor het aanmelden van agendapunten en zelfstandige moties zijn deze ruimer van tevoren bekend wat helpt in de voorbereiding.”

“Er is een ander vergaderschema opgesteld in samenspraak met een raadswerkgroep. Het doel was om te komen tot een effectievere werkwijze. Daarnaast scholing op het gebied van de wijze van vergaderen, namelijk opiniërend, hoe voeren we debat etc. Of het werkt moet de toekomst uitwijzen”

F. Beroep op anderen ter vermindering werkdruk

- 46 % van de raadsleden geeft aan dat ze in de politieke partij of achterban een beroep hebben gedaan om de werkdruk te verminderen.

Raadsleden lichtten dat toe op de volgende wijze:

“Ik heb bepaalde personen om mij heen verzameld met specifieke kennis over de gemeentezaken.”

“Door de burgerraadsleden wordt druk bij de voorbereiding van stukken en commissievergaderingen verlicht.”

“De taken beter verdelen binnen de fractie en duo-raadsleden.”

G. Lessen en tips van raadsleden voor nieuwe raadsleden

Raadsleden is ook gevraagd welke lessen en tips zij hebben voor nieuwe raadsleden om de werkdruk acceptabel te houden. Een aantal sleutelwoorden en -termen komt in deze adviezen veelvuldig voor:

- Afspraken maken over werk- en taakverdeling
- Keuzes maken, selecteren en prioriteiten stellen
- Focus op de hoofdlijnen; probeer niet alle dossiers bij te houden
- Leer snel en selectief te lezen; niet alles willen lezen
- Generalist en duik niet in de details; doe niet alles
- Pick your battles: alles doen is niet mogelijk
- Blijf je dicht bij jezelf
- Hogere vergoeding waardoor je meer tijd kan vrijmaken voor het raadswerk
- Bezint eer ge begint; denk goed na voordat je raadslid wordt
- Blijf in je rol; laat je niet gek maken
- Regel voldoende ondersteuning
- Zorg dat je een goede balans hebt tussen werk, privé en raadswerk en zorg voor voldoende ontspanning.

Een aantal waarschuwingen geven raadsleden ook aan hun opvolgers:

- “Dwing ambtenaren korte en bondige stukken te presenteren.”
- “Begin niet aan het raadslidmaatschap als je kleine kinderen hebt, vooral niet als je zwanger wordt.”
- “Neem een dag vrij, betaald!”
- “Als we niet uitkijken is raadswerk alleen weggelegd voor gepensioneerden, werklozen en ambtenaren. Die leveren een prima bijdrage maar een balans is nodig. Ouders met jonge kinderen en een uitdagende drukke baan moeten immers ook in de raad kunnen.”
- “Er is veel tijd te besparen door, indien ze worden verstrekt, de conclusies en aanbevelingen te bestuderen en niet de lijvige rapporten te lezen want daarvoor heb je geen tijd.”

Verantwoording

Voor de enquête zijn 8.268 raadsleden benaderd. Daarvan hebben 1.852 raadsleden de enquête ingevuld geretourneerd. De respons komt daarmee op 22,40 procent van de (actieve) gemeenteraadsleden.

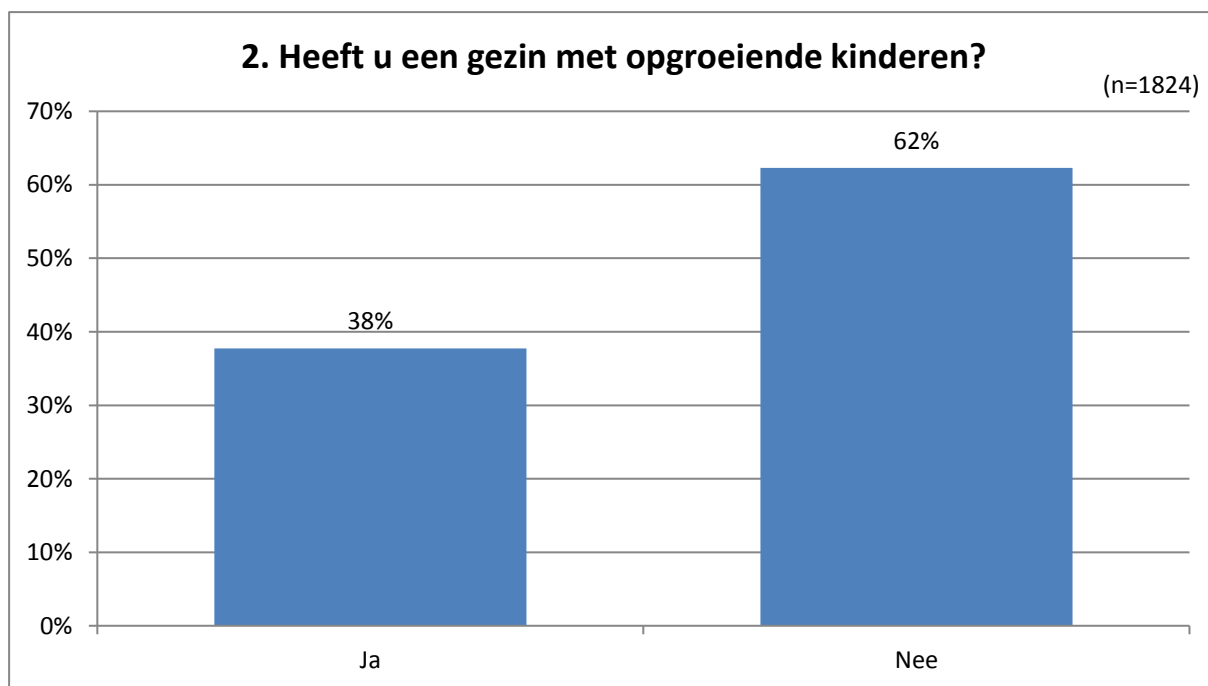
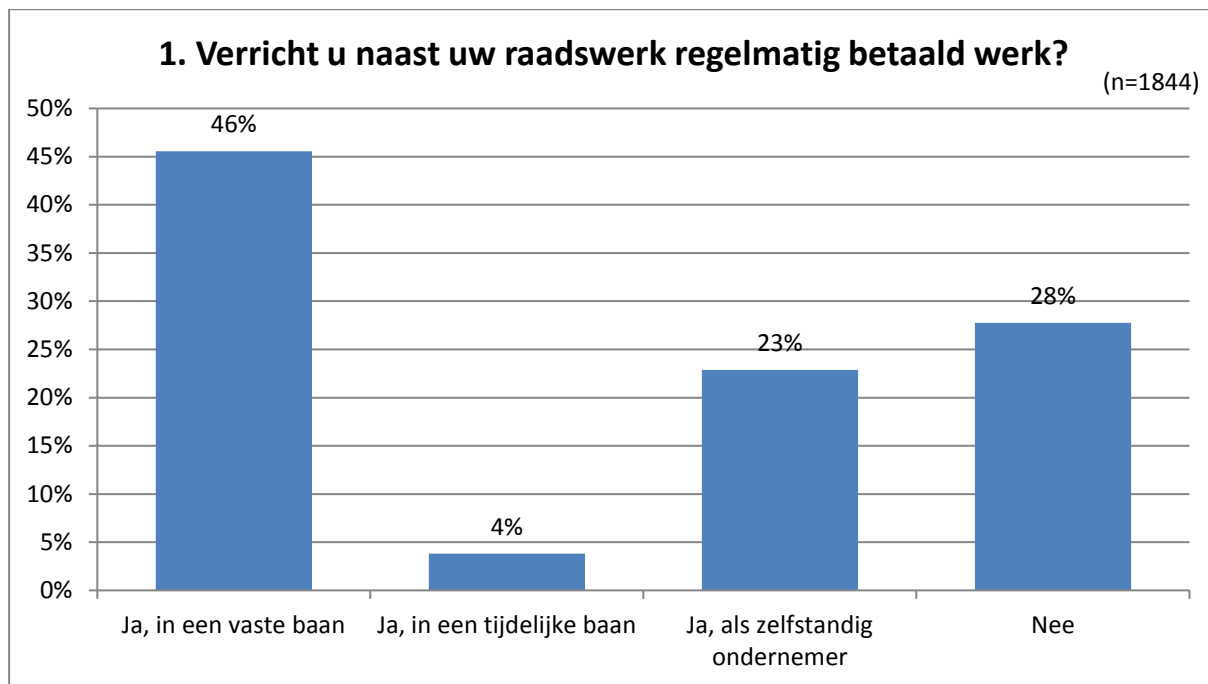
De onderzoeksgegevens zijn opvraagbaar bij Raadslid.Nu, per mail bereikbaar via: info@raadslid.nu.

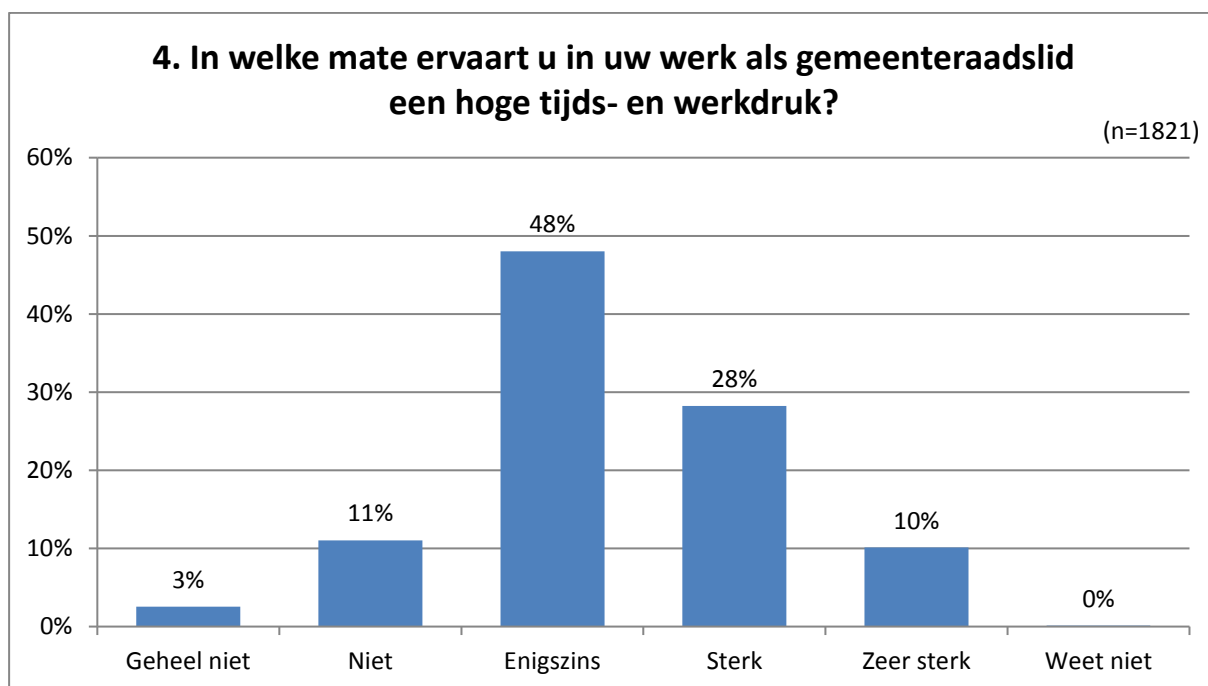
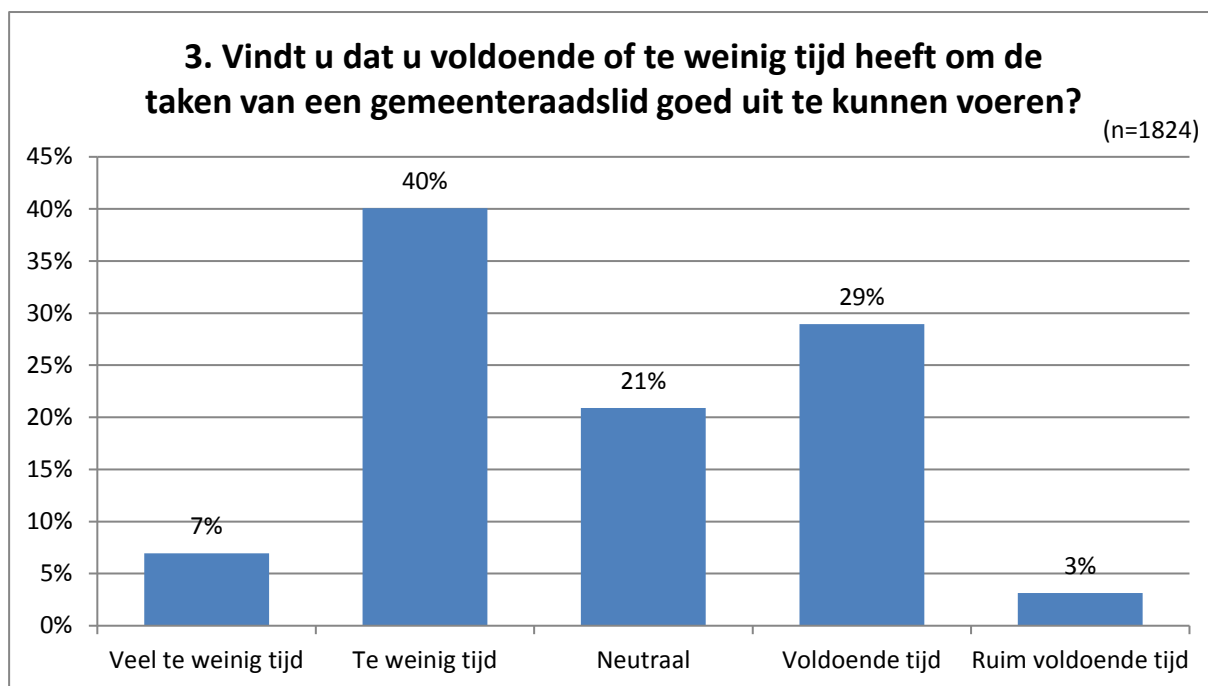
Bij overname uit dit rapport als bron vermelden: Werkdruk van Raadsleden, onderzoek Raadslid.Nu, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, Den Haag, 5 september 2017

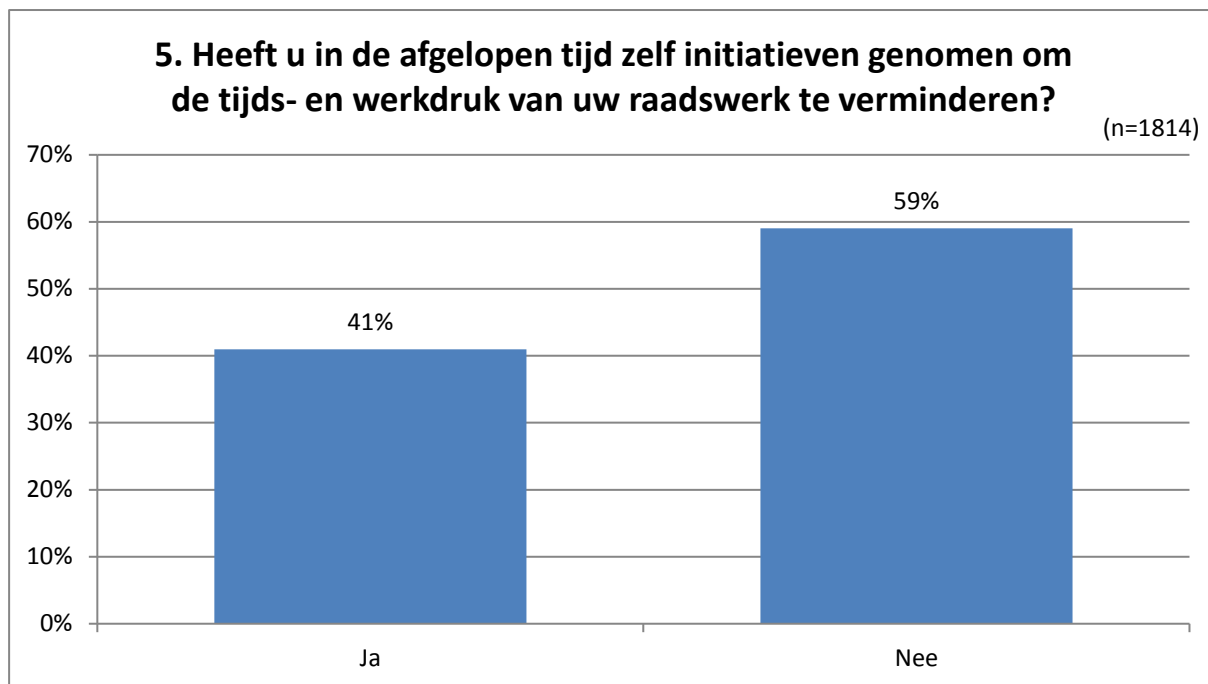
Voor meer informatie, mail naar info@raadslid.nu

2. Rechte tellingen

Tijdsbesteding

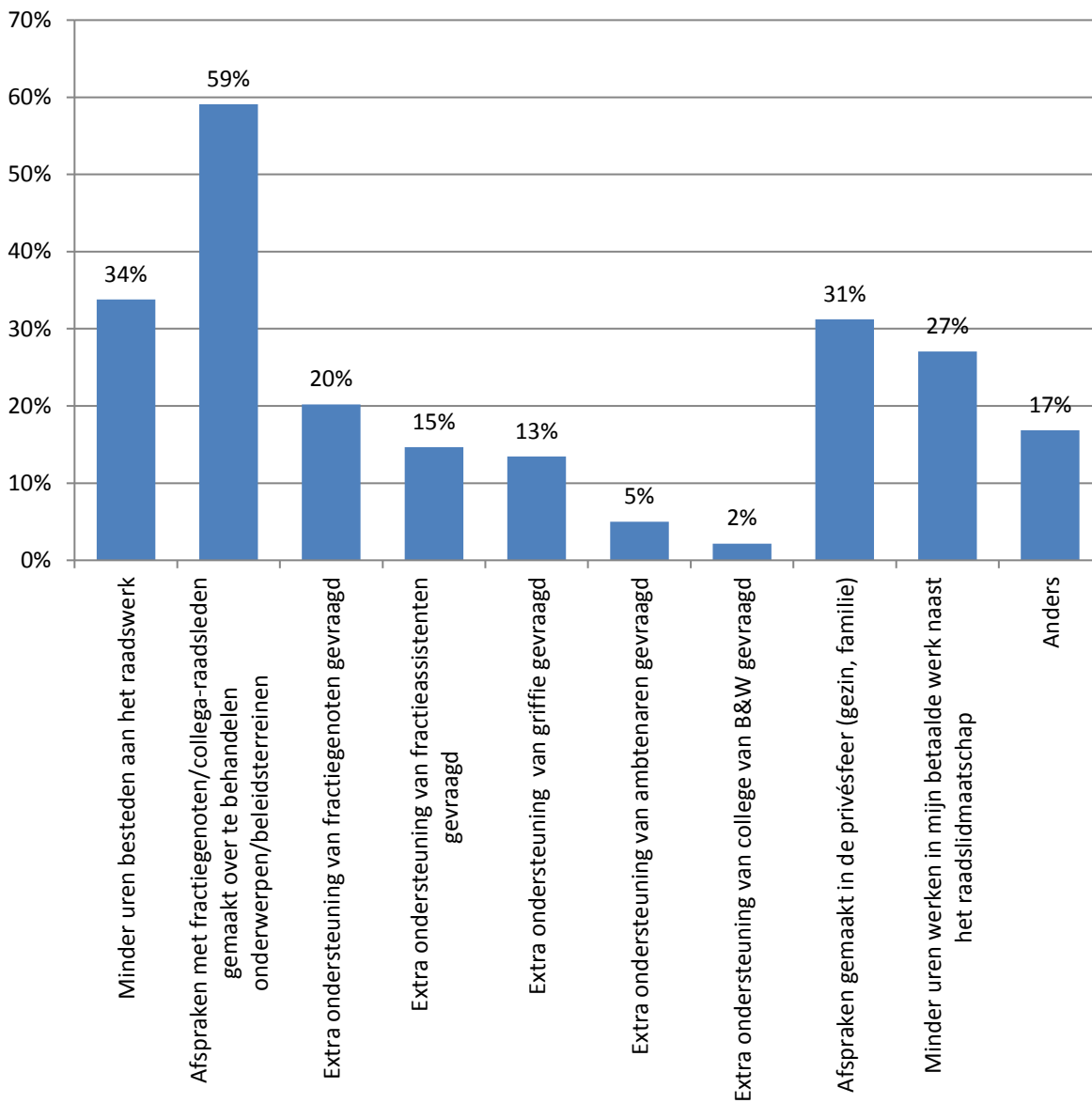

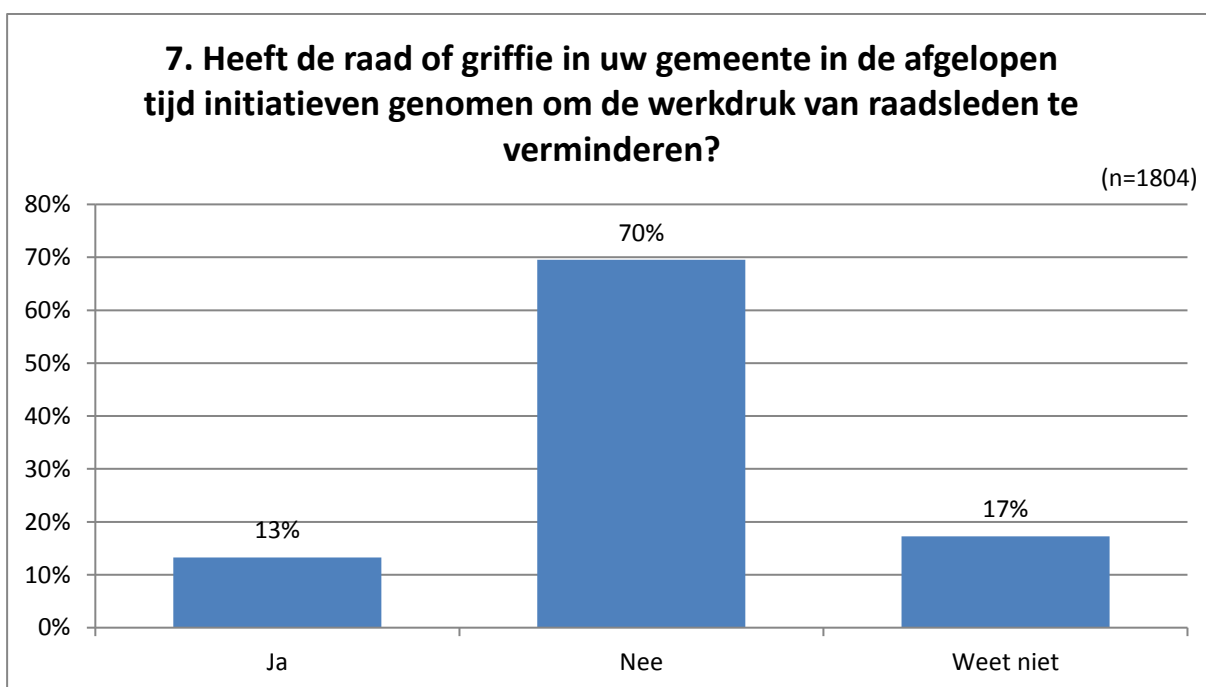
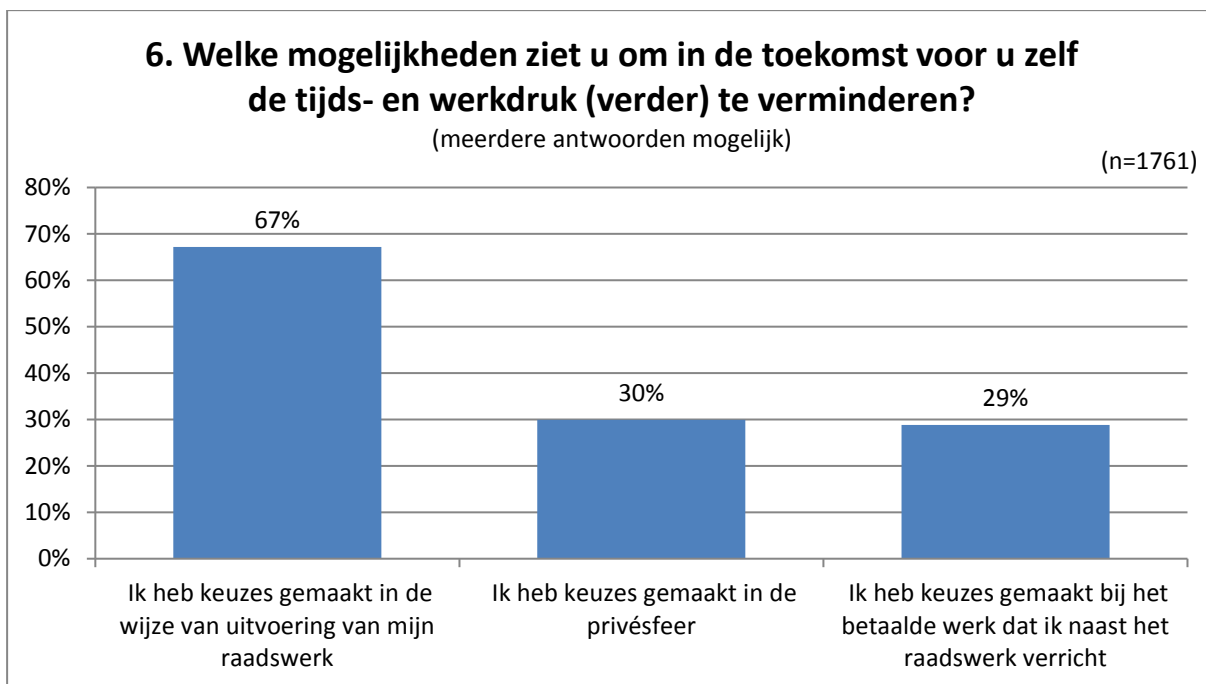
5.1 Welke van de volgende initiatieven heeft u genomen om de tijds- en werkdruk te verminderen?

(meerdere antwoorden mogelijk)

(n=743)

Toekomst

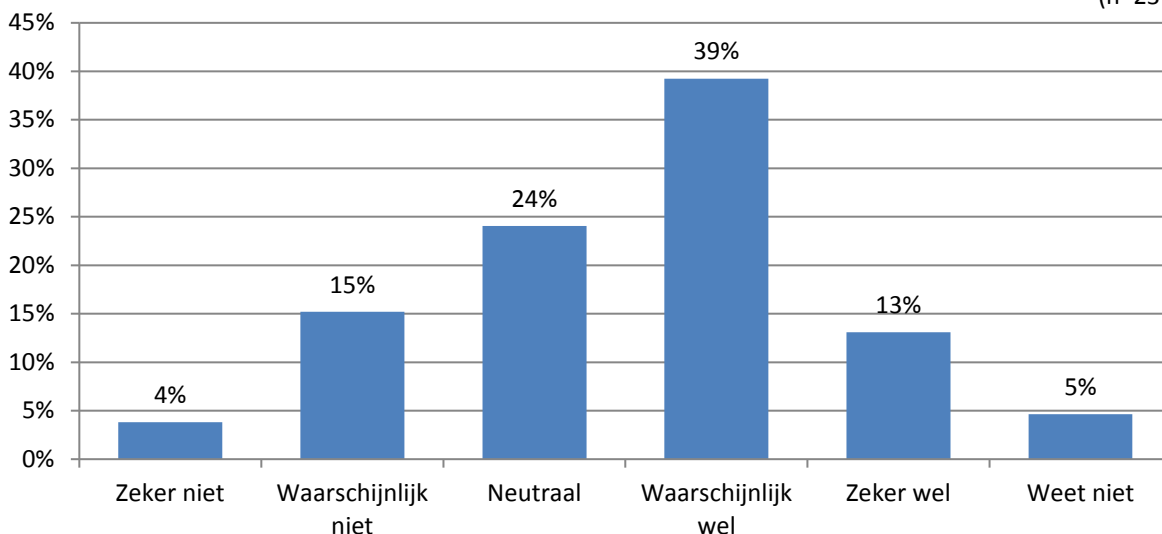
7.1 Welke initiatieven heeft de raad of griffie in uw gemeente genomen?

(n = 236)

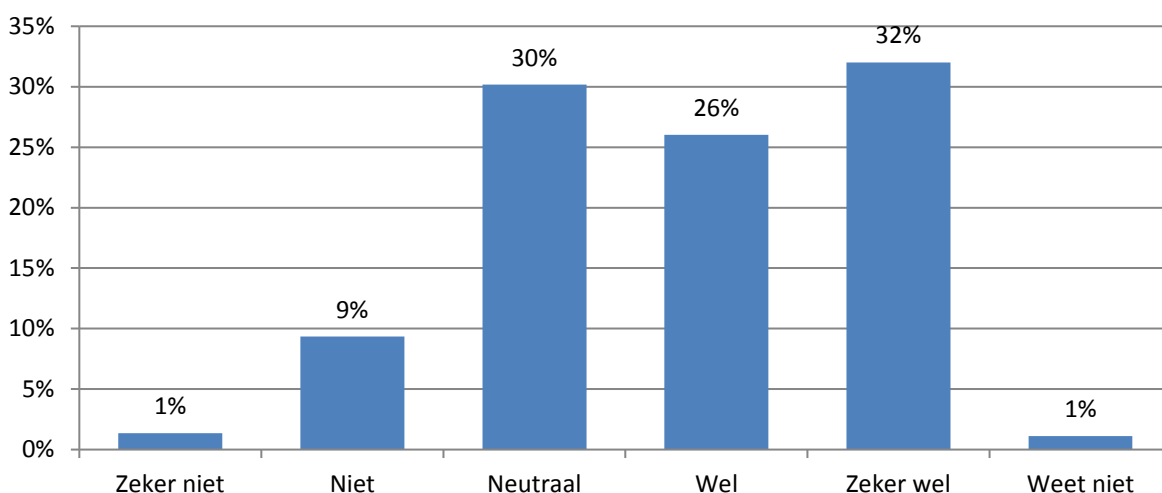
7.2 Heeft u het idee dat deze initiatieven de werkdruk van raadsleden in uw gemeente hebben verminderd?

(n=237)

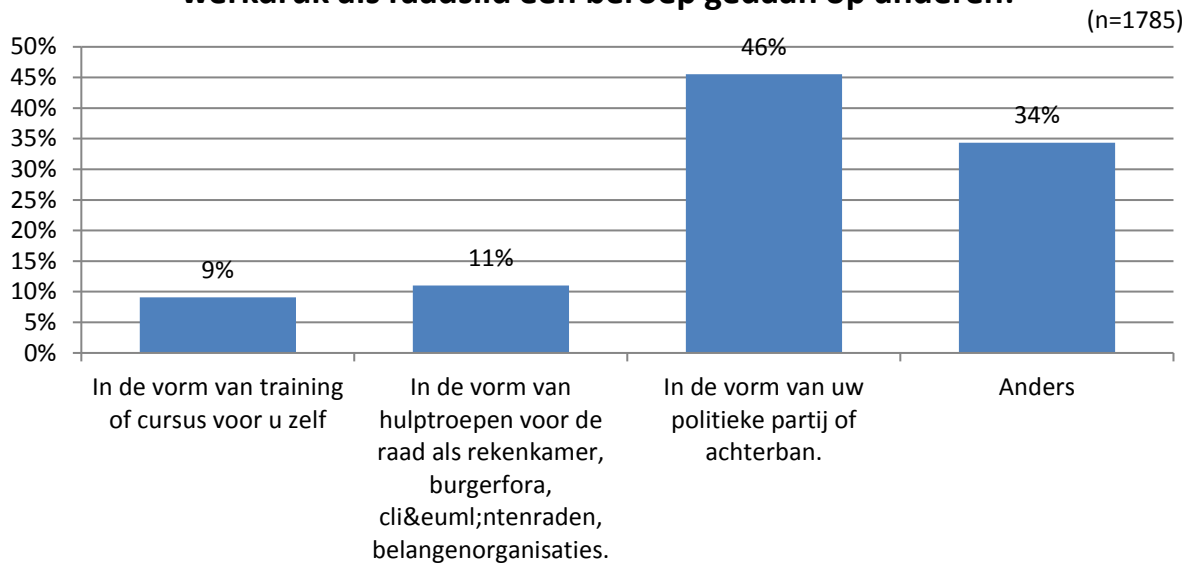

7.3 Zou u initiatieven van de raad of griffie ter verlagning van de werkdruk van raadsleden in uw gemeente wenselijk vinden?

(n=1253)

8. Heeft u als raadslid voor het verminderen van uw werkdruk als raadslid een beroep gedaan op anderen:

Tips

9. Welke lessen en tips heeft u voor nieuwe raadsleden om de werkdruk acceptabel te houden?

3. Verantwoording

3.1 Methodiek

- In overleg met Raadslid.Nu zijn (meerkeuze)vragen opgesteld.
- Met een begeleidend schrijven is de vragenlijst op 4 mei 2017, via de e-mail, verstuurd aan alle gemeenteraadsleden
- Een reminder is verstuurd op 12 mei 2017.
- Alle respondenten vullen, anoniem, de vragenlijst in.

3.2 Response versus populatie

De enquête is door 1.855 bestuurders ingevuld.

De verdeling response/populatie wordt hieronder vermeld.

Aantal raadsleden (actief)	8.891
Aantal raadsleden benaderd (steekproef)	8.268
Respondenten	1.852
- % van populatie	- 20,83%
- % van steekproef	- 22,40%

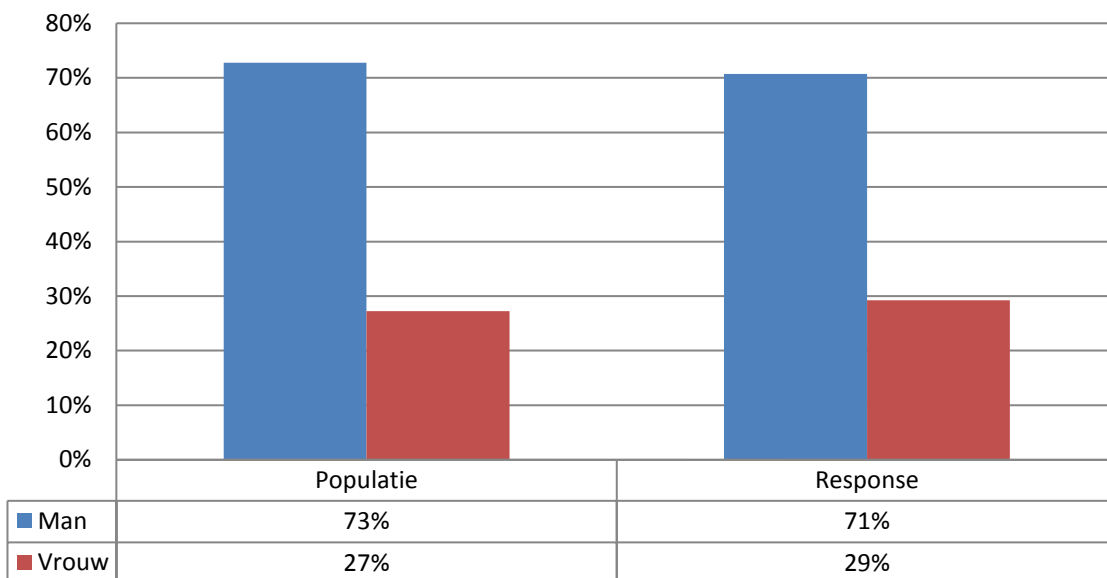
De response wordt met de populatie vergeleken op de volgende punten:

- Geslacht
- Aantal zetels
- Coalitie/oppositie
- Provincie
- Aantal inwoners (gemeente)
- Politieke partij

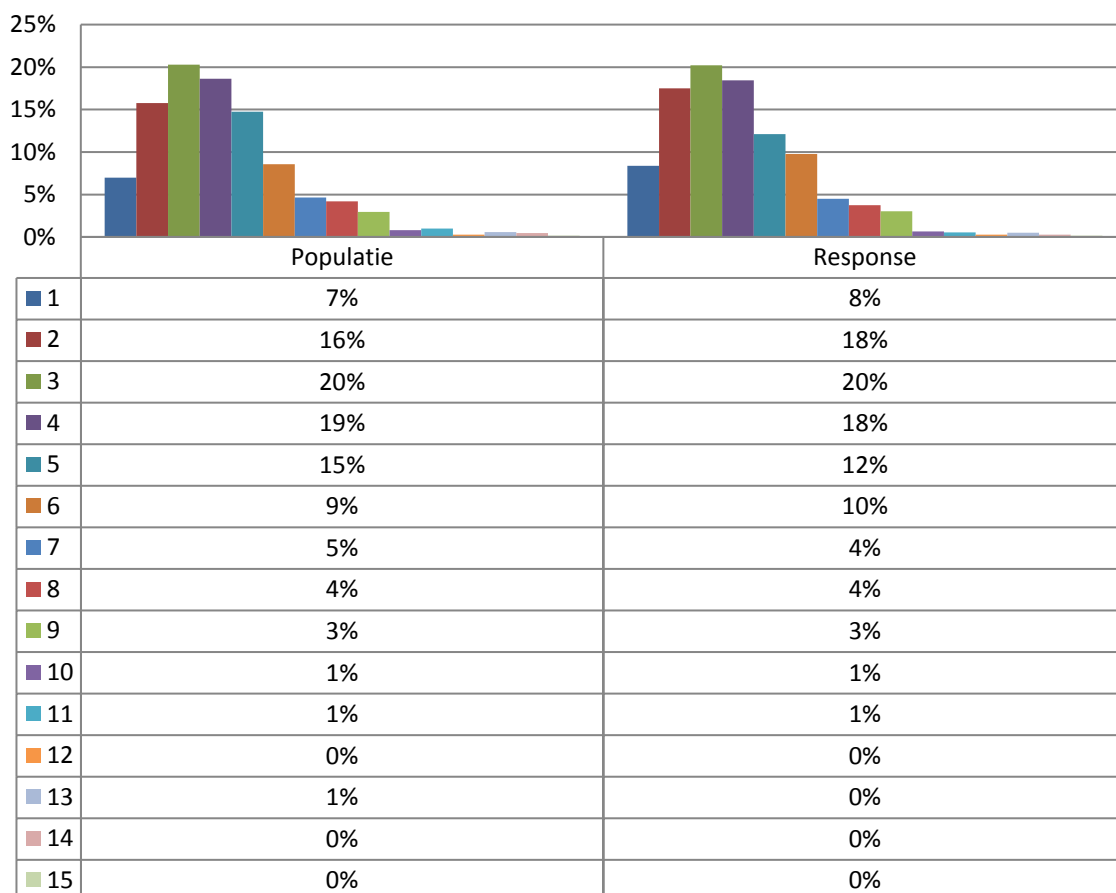
Op bovenstaande kenmerken is het politiek-bestuurlijk onderzoek een verkleinde afspiegeling van de werkelijkheid.

De onderliggende waardes volgen op de volgende pagina's, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de populatie (de verdeling rondom de actieve gemeenteraadsleden) en de response (de verdeling rondom de respondenten).

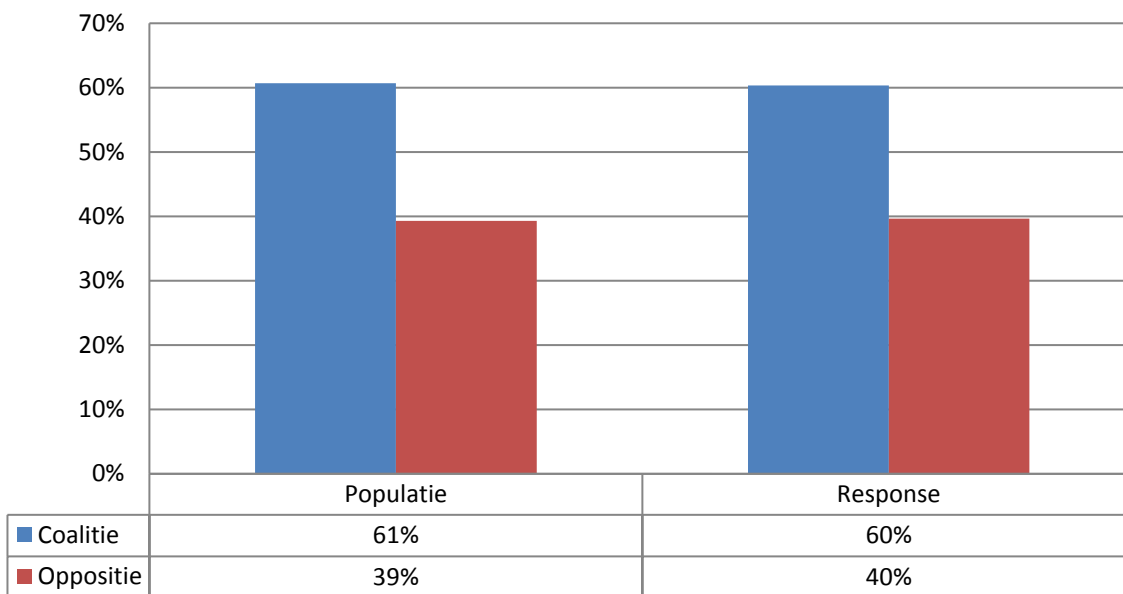
Geslacht

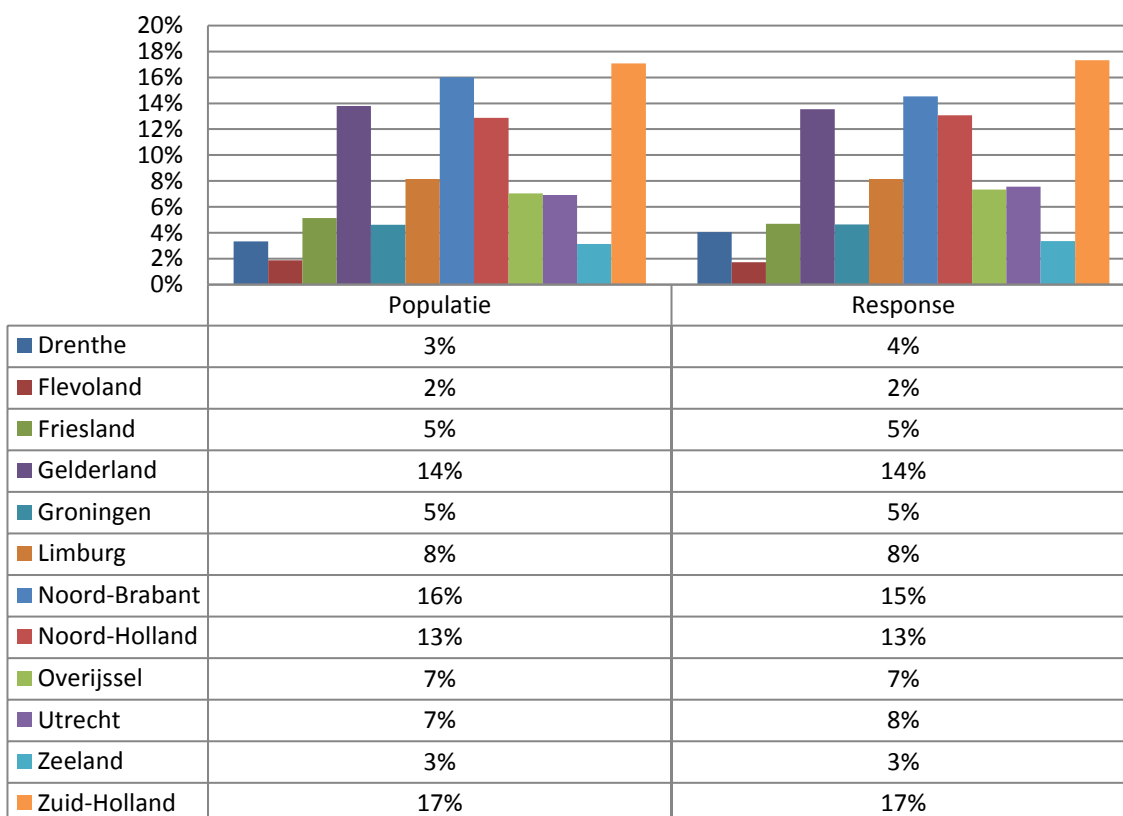
Aantal zetels

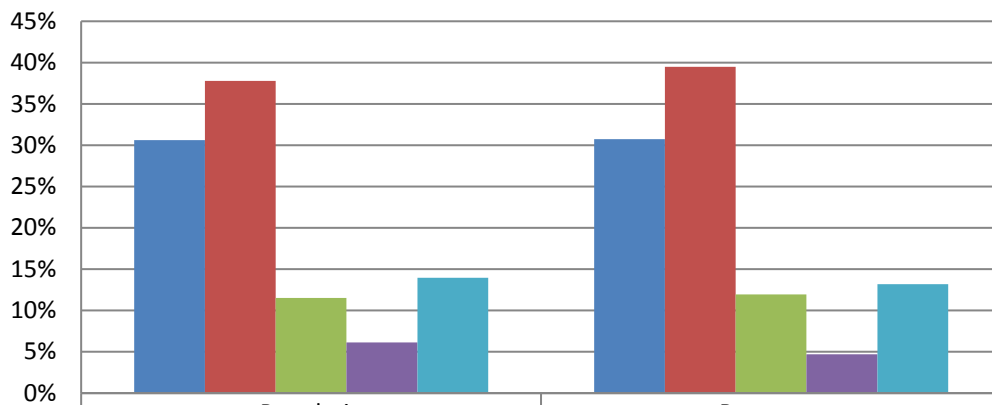
Coalitie/oppositie

Provincie

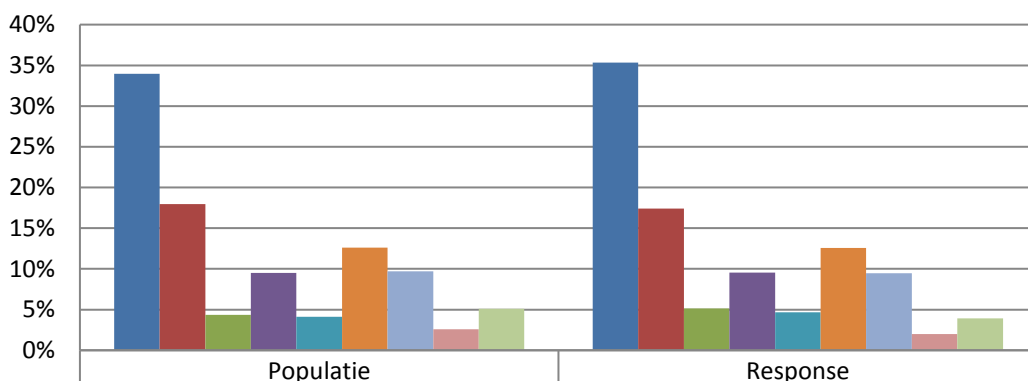

Aantal inwoners

	Populatie	Response
■ < 25.000	31%	31%
■ 25.000-50.000	38%	39%
■ 50.000-75.000	12%	12%
■ 75.000-100.000	6%	5%
■ > 100.000	14%	13%

Politieke partij

	Populatie	Response
■ Lokale partij	34%	35%
■ CDA	18%	17%
■ CU	4%	5%
■ D66	9%	10%
■ GL	4%	5%
■ VVD	13%	13%
■ PvdA	10%	9%
■ SGP	3%	2%
■ SP	5%	4%

4. Overheid in Nederland

Overheid in Nederland is een label van onderzoeksbureau Toponderzoek.

Toponderzoek is een Horster no-nonsens bedrijf, dat sterk is in het **raadplegen van meningen**. In een mondige wereld waarin men direct resultaat wil zien, is het peilen van meningen / ervaringen / beleving van belang om te overleven.

Onze professionele en flexibele medewerkers hebben interesse voor uw onderzoeksvraag om beleving en verbeterpunten bij uw medewerkers en/of klanten regulier te raadplegen. Wij maken de (verbeter)punten die leven en spelen bij uw medewerkers en/of klanten transparant.

Hierop inspelen levert meerwaarde en duurzaam voordeel op. Tevens toetst u of ingezette acties resultaat hebben.

Toponderzoek faciliteert dit proces als onafhankelijk onderzoeksbureau TIPTOP voor u.

Ten behoeve van het onderzoek maakt Toponderzoek gebruik van de overheidsdatabase <http://www.OverheidinNederland.nl>. Deze database bevat meer dan 50.000 politici en overheidsbestuurders. Naast de overheidsdatabase Overheid in Nederland heeft Toponderzoek eigen TIP-burgerpanels.

Toponderzoek
Expeditiestraat 12
5961 PX Horst

www.Toponderzoek.com
m.hulsen@toponderzoek.com
085-4860103

Toponderzoek is lid van MOA.